

Nr. 1 (147)

Bazūne

Latvijas Neredzīgo bibliotēkas avīzīte
par notikumiem bibliotēkas dzīvē

2024. gada 2. janvāris

IESKATS 2024. GADA PLĀNĀ

Gunta Bite

Avīzītes «Bazūne» redaktore

Ir sācies jauns gads ar jauniem plāniem un jaunām cerībām. Cerībām uz Latvijas Neredzīgo bibliotēkas uzsāktā un valdībā konceptuāli atbalstītā attīstības plāna veiksmīgu realizāciju. Šobrīd, pēc pagājušā gada reorganizācijas, bibliotēka uzsākusi darbu jaunā statusā. Tas nozīmē, ka bibliotēka darbojas kā atbalsta centrs ikvienai bibliotēkai pielāgotās literatūras pieejamībā un lasītāju apkalpošanā. Darba priekšā daudz arī pašām bibliotēkām, kurām jāapzina un jāuzrunā sava reģiona pielāgotās literatūras lasītāji.

Šobrīd Latvijas Neredzīgo bibliotēkas krājumā ir visa veida pielāgotie resursi, lai nodrošinātu grāmatas pašvaldību publiskajām un skolu bibliotēkām attiecīgajā formātā,

t.sk., arī vieglajā un zīmju valodā, kuras, atšķirībā no pārējiem pielāgojumiem, var izsniegt ikvienam lasītājam. Turklāt mūsu bibliotēka nodrošina pieeju plašam digitālajam saturam, izmantojot bibliotēkas sistēmu BALSS, kurā var atrast arī pielāgotos mācību audioliteratūru skolēniem ar lasīšanas traucējumiem. Tas varētu būt saistoši skolu bibliotēkām, atliek vien informēt skolēnus.

Šogad turpināsim rīkot dažādus izglītojošus un izklaidējošus pasākumus arī saviem lasītājiem. Neiztrūkstoši būs tiešsaistes sarunu cikli KAFIJAS PAUZE. Kā pirmais viesis šajā ciklā būs komponists Zigmars Liepiņš, ar kuru tiksimies februāra beigās. Savukārt ar runas pedagogi un aktrisi Zani Daudziņu — kādā no maija pasākumiem.

Kas šogad būs ar grāmatām zīmju valodā? Par to kādā no nākamajām «Bazūnēm».

BIBLIOTĒKAS ZIŅAS

VIEGLI LASĀMS BRIŠA STĀSTS

Vineta Bite

Braila raksta nodaļas redaktore

Pagājušā gada 6. decembrī savus atvēršanas svētkus piedzīvoja Dinijas Bites grāmatas vieglajā valodā — «Briša stāsts».

Brīnišķīgs, sirsnīgs un autores mīlestības pilns stāsts, lieliem un maziem, par suņa

Briša piedzīvojumiem laukos. Briša neparasto interesi un draudzību ar vistām. Arī par vilšanos un cerību.

Pagājušā gada maijā, Vieglās valodas mēnesī, Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts un Vieglās Valodas aģentūra izsludināja konkursu «Viegli lasīt». Dinija nolēma konkursā piedalīties un rakstīt grā-

matu par savu mīlāko draugu — suni Brisi. Viegļajā valodā nav viegli ne rakstīt, ne adaptēt jeb tulkot. Iepriekš autore Dinija bija publicējusies dažādās vietnēs un žurnālā «Rosme», taču viegļajā valodā viņa rakstīja pirmo reizi. Katrai grāmatai ir savs autors, taču līdz grāmata nokļūst pie lasītāja, nereti pie tā strādā vesela darba grupa. Man bija tas gods būt grāmatas «Briša stāsts» redaktorei, esmu piedalījies vairāku vieglās valodas grāmatu adaptēšanā un redigēšanā, un joprojām mācos to darīt.

Man ļoti patika redaktora darbs pie grāmatas «Briša stāsts». Protams, darbs ir vieglāks, ja galvenie varoņi nedaudz pazīstami. Gan suns (jo Brisis nedaudz ir arī mūsu darba kolēģis), gan arī vistas. Tad sākās teksta «revīzija». Es iegrīmu stāstā un laboju kā man izskatījās labāk un atbilstošāk viegļajai valodai. Patiesībā tas ir skaisti, jo, kā lai to pasaka, tu pagremdējies stāstā. Lasi un domā, kā autore rakstīto domu varētu pateikt vēl saprotamāk un vienkāršāk. Dažkārt ir grūti atteikties no spilgtām emocijām, tad ir sajūta, ka teksts tiek ļoti vienkāršots un «noplicināts». Nepārtraukti notiek komunikācija ar autori un konsultācijas ar «Vieglās valodas aģentūras» vadītāju Irīnu Melņiku.

Kaut arī autore stāstu bija jau rakstījusi viegļajā valodā, tomēr vairākās vietās teikumus vajadzēja vēl vairāk vienkāršot vai pamainīt, lai tie būtu saprotamāki. Šeit neliels ieskats tekstu redakcijā: teikumu «*Vajadzēja turpināt iepazīt pagalmu.*» mainījām uz: «*Jāturpina iepazīt pagalmu!*». «*Brisis piegāja pie ogām un ostīja tās.*» — «*Brisis piegāja pie krūma un ostīja ogas.*»

Jebkurš darbs, kas saistīts ar vieglo valodu nav vienkāršs. Pirms grāmatas izdošanas, lai mēs būtu pilnībā pārliecināti, ka teksti un arī attēli (šajā gadījumā fotogrāfijas) ir mērķauditorijai saprotami, veicam validāciju jeb tekstu testēšanu, kad to lasām priekšā. Kopumā viss process ir ļoti laikietilpīgs, taču prieks par gala produktu ir neizmērojams! Tas ir to vērts!

Gan grāmatas atvēršanas svētkos, gan validācijā VSAC «Rīga» filiālē «Ezerkrasti» piedalījās grāmatas galvenais varonis Brisis. Visi apmeklētāji bija priecīgi, jo suns ļāva sevi glaudīt un fotografēties ar viņu. Tas raisīja cilvēkos pozitīvas emocijas.

Cerams, ka autore Dinijas grāmata «Briša stāsts» nebūs viņas vienīgais stāsts viegļajā valodā!

Lai autorei daudz iedvesmas Jaunajā 2024.gadā!

ZIEMASSVĒTKU DĀVANA

Gundega Tabaka

LAN vecākā bibliotekāre

Latvijas Neredzīgo bibliotēkas lasītavā bieži viesi ir Rīgas Strazdumuižas vidusskolas — attīstības centra audzēkņi, savukārt, bibliotekāres labprāt dodas uz skolu, lai kopā ar audzēkņiem lasītu un pēc tam pārrunātu izlasīto. Lasām kopā ne tikai Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) lasīšanas veicināšanas programmas «Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija» grāmatas. Daudzi no viņiem izrāda interesi par bibliotēkas krāju-

mā esošo autoru darbiem. Liels pārsteigums mums bija, kad atskanēja zvans un skolotāja Dace Izotova teica: «Esam sagatavojuši pārsteigumu.» Vēlamies padalīties pārsteigumā arī ar «Bazūne» lasītājiem.

«Svētku laiks nāk ar nokusušo sniegu un pavasarīgu laiku. Tomēr Ziemassvētki nav atcelti. 7. klases skolniece Zane Bajāre ir čakli strādājusi, un kopā ar mani, savu skolotāju Daci Izotovu, — ir izveidojusi tapotu priekšmetu ansambli — paklāju un spilvenus. Priekšmeti ir veidoti no otrreizējām izejvielām. 8.a un 8.b klases meitenes un zēni

nodeva pārstrādei savas par mazu palikušās drēbes. Arī es šķiros no dažām savām nolietotajām drēbēm. Darbs varēja sākties. Rezultāts bija pārsteidzošs arī pašai Zanei. Jau septembrī bijām iecerējuši, ka tiks veidota dāvana bibliotēkai tāpēc, ka arī paši bieži apmeklējam lasītavu un piedalāmies daudzos pasākumos,» stāsta skolotāja Dace Izotova.

Iepriekšējā gadā jau notika Zanes Bajāres izstāde lasītavā, tur bija skatāmas tapotas šalles, cepures, klačsomiņas, segas.

Līdz pavasarim skolas audzēkņi iecerējuši sagatavot pārsteigumu vairs ne tikai mums, bet arī mums netālu esošās dzīv-

nieku patversmes «Labās mājas» iemītniekiem. Lūk, kāda ir viņu iecere:

«Turpinām strādāt pie jauna projekta — iepriecināt dzīvnieku patversmes iemītniekus. Izmantojot otrreizējās izejvielas, Zane tapo paklājiņus suniem un kaķiem. Izveidojam arī rotaļlietas, kas noderētu patversmes dzīvniekiem. Viss vēl ir tapšanas stadijā, bet Zane strādā čakli. Ir liels prieks par padarīto gan saņēmējiem, gan pašai Zanei,» saka skolotāja Dace Izotova.

Paldies audzēkņiem un skolotājai par ieguldīto darbu, sagādāto prieku un iespēju jaukā, mierpilnā un jēgpilnā noskaņojumā pavadīt laiku kopā.

IESKATS GRĀMATĀ

ATZĪMĒJOT LUIJA BRAILA 215. JUBILEJU

Mūsu bibliotēkā ir ne tikai grāmatas, mūzikas ieraksti un žurnāli, bet arī plašs klāsts ar materiāliem pētniecībā, t.sk. arī studiju darbi, kas atrodas Tifloloģijas kabinetā.

Šoreiz, atzīmējot Luija Braila 215. jubileju, kas aprit 4. janvārī, ieskatīsimies vienā no studiju darbiem. Jāteic, ka, starp bibliotēkai nodotiem studiju pētnieciskajiem materiāliem, Dinijas Bites 2020. gada kvalifikācijas darbs ir vienīgais, kurā pētīta Luija Braila dzīve un viņa ieguldījums neredzīgu cilvēku izglītībā. Dinijas darbā «Luijs Brails» apkopotas bibliogrāfiskas ziņas par Luiju Brailu un viņa izstrādāto pieraksta sistēmu pa izdevumu veidiem. Kā apliecina darba autore: «Veicot pētījumu secināju, ka lielākoties informācija par Luiju Brailu atkārtojās. Reti bija tādi raksti, kurā parādījās kādi jauni fakti vai notikumi par viņa dzīvi vai darbu. Nebija neviens izdevums, kurā būtu aprakstīti grāmatu iespiešanas paņēmieni Parīzes Neredzīgo institūtā, kaut arī grāmatas Braila rakstā sākotnēji tika iespiestas tieši tur. Ir tikai zināms, ka tās iespieda uz vienas papīra pušes, kā rezultātā katrs otrais lappušu atvē-

rumš grāmatai bija gluds. To konstatēju, pētītot 19. gadsimtā Neredzīgo institūtā iespiestās grāmatas, kas atrodas Latvijas Neredzīgo bibliotēkas Braila raksta grāmatu vēstures ekspozīcijas plauktā. Būtu interesanti uzzināt vai pie pirmās Braila rakstā iespiestās grāmatas blakus stāvējis pats Luijs Brails, bet varbūt tieši viņš arī izdomāja iespiešanas tehnoloģiju. Te parādās jauna pētījuma iezīmes: Braila raksta grāmatniecības attīstība Latvijā un pasaulē.»

Jāteic, ka autore savā pētījumā aizskārusi kādu šobrīd aktuālu jautājumu: vai Braila rakstā reproducētās grāmatas vajadzētu uzvert kā neatņemamu Latvijas grāmatniecības sastāvdaļu, līdztekus parastajām drukātajām grāmatām? Ja jā, tad kāpēc joprojām tās netiek uzglabātas kopā ar pārējo drukāto grāmatu krājuma daļu, kas nonāk Latvijas Nacionālajā bibliotēkā un tiek saglabātas nākamajām paaudzēm? Grāmatām, neatkarīgi no burtu izskata tajās, jābūt līdzvērtīgām, jo tās ir savstarpējās komunikācijas veids.

Dinija Bite raksta: «[...] Luijs uzsāka darbu pie savas rakstu sistēmas un pabeidza to

1824. gadā 15 gadu vecumā. Viņš bija apņēmis radīt jaunu lasītprasmes un rakstīšanas sistēmu, kas varētu novērst lielo plaису komunikācijā. Luijs pats sacīja: «Mums nevajag žēlabas, mums nevajag, lai mums atgādina, ka esam vāji. Pret mums ir jāizturas vienādi un komunikācija ir veids kā to panākt.». *Viņa raksts balstījās uz sešpunktu, kas izveidots no diviem stabīņiem, katrā pa trim punktiem. Turklāt sešpunkta lielums bija atbilstošs pirksta spilventiņam, kas ļāva tekstu viegli un raiti nolasīt ar vienu pirkstu.»*

Luija Braila rakstam sākotnēji nemaz tik viegli negāja. Kaut arī skolēni to pieņēma ātri, pedagoģiskajā līmenī tam bija jāizcīna cīņa, lai pierādītu savu nozīmību. Lai ieviestu jauninājumus nepieciešams ne tikai pierādīt to nepieciešamību, bet arī ietekmīga cilvēka atbalsts. Ja pie varas nāk cilvēks, kurš noliedz jauninājumus, progress nav iespējams.

«Kaut arī institūtā sākās mācības, izmantojot Braila rakstā pārrakstītās grāmatas, tā tomēr nebija uzvara. 1841. gadā par institūta direktoru sāka strādāt cits cilvēks, kuram nepatika jaunievedumi. Tāpēc viņš aizliedza skolā Braila pierakstu un sadedzināja visas Luija Braila pārrakstītās grāmatas. Tomēr skolēnu vidū joprojām pieraksts tika pielietots, līdz beidzot skolotājam Džozefam Gudetam izdevās pārliecināt direktoru. Viņš teicis: «Jūs jau varat aizliegt jauno alfabētu, taču, tuvojās tā diena, kad neredzīgie cilvēki malu malās lietos Braila punktu alfabētu. Un vai jums nebūtu patīkami apzināties, ka esat bijis tas cilvēks, kas palīdzējis to ieviest?». *Būdams godkārigs, direktors pēc šīs sarunas*

no pilnīga noliedzēja kļuva par kaismīgu Braila raksta aizstāvi un popularizētāju.»

Diemžēl L. Brails nepiedzīvoja sava raksta slavu, jo 1852. gadā nomira no tuberkulozes un tika apglabāts Kupvres ciemata kapsētā.

Dinija min kādu pārsteidzošu faktu, kas nav minēts nevienā publikācijā: «1952. gadā Luija Braila mirstīgās atliekas tika pārāpbedītas Parīzes panteonā, atstājot Kupvres kapsētā apbedītas tikai rokas. Arī par šo faktu kļuva zināms tikai no cilvēka, kurš bija viesojies L. Braila muzejā Kupvrē. Ekskursiju vadītāja zināja stāstīt, ka tas noticis tāpēc, ka tolaik vēl nenozīmīga ciematiņa Kupvres vietvara nevēlējās atdot mirstīgās atliekas Parīzei, jo zināja, ka, kļūstot slavenam, L. Braila atdusas vieta var kalpot kā tūrisma objekts, kas mazajam ciematam nodrošinātu ienākumus. Tomēr pēc Francijas valsts vadības iesaistīšanās tika panākts kompromiss: veikt daļēju ķermeņa pārāpbedīšanu.»

Domājot par Braila raksta grāmatām, Dinija raksta: «Helena Kellere savā runā, ko teica Luija Braila 100-gades nāves atceres svinībās, teica: «Mēs, neredzīgie, esam tikpat lielā mērā parādā Luijam Brailam, kā cilvēce ir parādā Johanam Gūtenbergam».».

Godinot Luiju Brailu 215. jubilejā, gribas novēlēt ikvienam, kurš drukātos tekstus lasa Braila rakstā: godāt, cienīt un lepoties ar šo rakstu kā brīvas komunikācijas iespēju. Par to cīnījās Luijs Brails, par to iestājās pasaules neredzīgie un par to rūpēsīties arī mēs, Latvijas Neredzīgo bibliotēka, kamēr vien drukāto vārdu kā parastajā, tā Braila rakstībā nepārņems mākslīgais intelekts.

**Latvijas Neredzīgo
bibliotēkas
bezmaksas avīzīte**

Izdota Braila raksta nodaļā. Iznāk reizi mēnesī.

Redaktore Gunta Bite.

E-pasts: gunta.bite@neredzigobiblioteka.lv

Mājaslapa: www.neredzigobiblioteka.lv sadaļā *Digitālā bibliotēka*

Tālr. 67522131

Publicētie materiāli ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Par publikācijām atbildīgi paši autori.

Janvāris

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Februāris

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29			

Marts

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Aprīlis

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Maijs

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Jūnijs

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Jūlijs

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Augusts

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Septembris

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Oktobris

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Novembris

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Decembris

Pr	Ot	Tr	Ce	Pk	Se	Sv
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

BAZŪNE

PIELĀGOTO GRĀMATU VEIDI:

❖ AUDIO FORMĀTĀ

Audiogrāmatas var pasūtīt pa tālruni 67514513, e-pastu valda.sproge@neredzigobiblioteka.lv vai, apmeklējot bibliotēku sev izdevīgā vietā vai lejupielādēt *Bibliotēkas Audiogrāmatu Lejupielādes Servisa sistēmā* BALSS. Par grāmatu saņemšanas vietu var izmantot arī jebkuru citu publisku bibliotēku..

❖ PALIELINĀTĀ DRUKĀ

Bibliotēkā ir plašs krājums ar grāmatām palielinātā drukā.

❖ BRAILA RAKSTĀ

Grāmatu Braila (neredzīgo) rakstā krājumā ir daiļliteratūra, t.sk., bērnu literatūra, biogrāfijas, uzziņas literatūra un dzeja. Krājumā ir arī taktīlās grāmatas un grāmatas ar taktīlajām ilustrācijām.

❖ VIEGLAJĀ VALODĀ

(grāmatas izsniedzam visiem lasītājiem bez ierobežojumiem)

Grāmatu vieglajā valodā krājumā ir gan iepirktais, gan pašu tulkotās grāmatas.

❖ ZĪMJU VALODĀ

(grāmatas izsniedzam visiem lasītājiem bez ierobežojumiem)

Grāmatas zīmju valodā ir gan drukātā veidā, gan video formātā.